

**SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
BIBLIOTÉKA '94**

BRATISLAVA 1994

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
BIBLIOTÉKA '94

BRATISLAVA 1994

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC

Zborník BIBLIOTÉKA '94

OBSAH

Strana

Úvodné slovo

Ing. Ján Kurák: Vážení čitatelia..... 3

VEDECKÉ KNIŽNICE

Mgr. Peter Tausche – PhDr. Ladislav Oslanec: Univerzitná knižnica, Bratislava.....	4
Mgr. Eva Kundrátová: Štátna vedecká knižnica, Košice.....	7
Mgr. Oľga Kaliská: Štátna vedecká knižnica, Banská Bystrica.....	9
PhDr. Dušan Draganovský: Štátna vedecká knižnica, Prešov.....	10
PhDr. Marcela Horváthová: Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied, Bratislava.....	12
Ing. Ján Kurák: Slovenská technická knižnica – Centrum vedecko-technických informácií SR, Bratislava.....	14
PhDr. Darina Krausová: Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity, Bratislava.....	18
PhDr. Dagmar Vrablicová: Slovenská pedagogická knižnica, Bratislava.....	20
Ing. Dana Petrášová: Slovenská poľnohospodárska knižnica, Nitra.....	22
Ing. Ľubica Ludvíghová: Slovenská lesnícka a drevárska knižnica, Zvolen.....	24

ĽUDOVÉ KNIŽNICE

Gita Petrová: Okresná knižnica, Banská Bystrica.....	26
Emília Moncoľová: Mestská knižnica, Bratislava.....	28

PhDr. Klára Kernerová: Verejná knižnica Jána Bocatia, Košice.....	29
Mgr. Monika Illeňčíková: Okresná knižnica, Poprad.....	31
Mgr. Margita Chovanová: Okresná knižnica, Prievidza.....	33
Mgr. Lýdia Brezová: Okresná knižnica, Trenčín.....	34
Mgr. Katarína Ďurovcová: Okresná knižnica Ľudovíta Štúra, Zvolen.....	36
PhDr. Mária Balkóciová: Okresná knižnica, Žilina.....	37

VOJENSKÉ KNIŽNICE

Pplk. PhDr. Milan Čisár: Vojenské osvetové knižnice.....	38
--	----

Vážení čitatelia,

minulý rok 1993 bol pre Slovenskú asociáciu knižníc prvým rokom jej aktívnej činnosti. Už v týchto začiatkoch sme napriek finančným problémom považovali za nevyhnutné predstaviť našu asociáciu verejnosti, povedať jej, že sme tu a budeme radi, keď s nami bude rátať, že sa hlásime k spolupráci so všetkými, ktorým dobrá kniha nie je ľahostajná. Sme presvedčení, že naše snahy korešpondujú s najvlastnejšími záujmami našej spoločnosti. Preto sme sa zúčastnili na veľtrhu Bibliotéka '93 vlastným stánkom i niektorými sprievodnými akciami. Čosi sa nám pritom podarilo lepšie, čosi horšie, ale vcelku sme svoje zámery dosiahli a považujeme to za úspech.

Bibliotéka sa už stáva tradičným kultúrnym podujatím veľkého významu nielen pre knihovnícku a vydavateľskú obec, ale aj pre ostatnú slovenskú verejnosť. Slovenská asociácia knižníc sa na nej chce aj v tomto roku zúčastniť. Chceme sa poušilovať, aby sme boli lepší ako vlani, aby naša propaganda bola účinnejšia a naša aktivita pre spoločnosť prínosnejšia. Ponúkame vám: preto do pozornosti aj mimoriadne číslo nášho informačného bulletinu, pripravené pri tejto príležitosti.

Predstavujeme vám v ňom niektoré knižnice – vedecké i verejné – z hľadiska ich knižničných a informačných služieb, ktoré v súčasnosti ponúkajú používateľskej verejnosti. Snažíme sa tak prispieť k presvedčaniu aj nepresvedčených (ak sa budú chcieť dať presvedčiť), že naše knižnice nie sú zbytočným prepychom, ale že majú aj v budúcnosti svoje nezastupiteľné miesto v spoločnosti ako jeden z článkov nevyhnutných pre rast vzdelanosti, kultúrnosti, tvorivosti i morálnej vyspelosti národa. Pre tých, čo o tom nepochybujú, ponúkame takto informačnú pomocku – dúfame, že účelnú.

Ing. Ján Kurák,

predseda Slovenskej asociácie knižníc

VEDECKÉ KNIŽNICE

UNIVERZITNÁ KNIŽNICA, BRATISLAVA

Univerzitná knižnica v Bratislave, (UK) je najstaršou a najväčšou vedeckou knižnicou Slovenskej republiky. Vznikla pred 75 rokmi, 10. októbra 1919, na základe prevzatej knižnice bývalej Alžbetinskej univerzity [zaľ. 1914/, pôvodne ako knižnica Čs. štátnej univerzity v Bratislave, ktorá bola onedlho premenovaná na Univerzitu Komenského. V rokoch 1919 až 1938 sa nazývala Knižnica Univerzity Komenského, v období 1938-1954 Knižnica Slovenskej univerzity. Od roku 1954 je samostatnou ústrednou univerzálnou vedeckou knižnicou a slúži širokej verejnosti.

Pri pohľade na knižničné fondy Univerzitnej knižnice v historickom kontexte treba spomenúť najstaršie zbierky, ktorých počiatky siahajú do r. 1561. Ide o časť knižnice Trnavskej univerzity, knižnice Právnickej akadémie v Bratislave a časť fondu bývalej Verejnej mestskej knižnice v Bratislave. Knižnica okrem tohto postupne získavala ďalšie fondy kúpou a darmi cenných knižničných zbierok od jednotlivcov a inštitúcií, od významných predstaviteľov slovenskej vedy a kultúry, napr. knižnica Slovanského ústavu v Bratislave, tzv. Štúrova knižnica, Riznerova knižnica a iné.

Základným zdrojom dopĺňovania fondov domácej literatúry bol povinný výtlačok všetkých publikácií od roku 1919 zo Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny a rozšírený v rokoch 1947-1992 aj o celú českú literárnu produkciu.

V roku 1919 začínala knižnica s 15 pracovníkmi a fondom 84 826 knižničných jednotiek, k 31.12.1993 pracovalo v Univerzitnej knižnici 185 pracovníkov a knižničný fond tvorilo 2 161 823 knižničných jednotiek. Nachádza sa v ňom súčasne a staršia slovenská literatúra (knihy a periodiká) zo všetkých oblastí vedy a spoločenskej praxe; česká literatúra z odborov spoločenských a prírodných vied; publikácie OSN a UNESCO; slovenské a zahraničné dizertácie; zbierky rukopisov a tlače 15. a 16. storočia; zbierky európskej literatúry 17. – 19. storočia z historických knižnic; mapy, pohľadnice, plagáty, obrazové súbory, drobné tlače; hudobniny a zvukové dokumenty (gramoplatne, CD platne, magnetofónové pásky a kazety); videodokumenty; mikrofilmy a mikrofiše; databázy na počítačových médiách (CD ROM).

Univerzitná knižnica v Bratislave pokiaľ ide o veľkosť a obsahové zloženie knižničného fondu i rozsahom knižnično-informačných služieb sa popri Slovenskej národnej knižnici MS v Martine zaraďuje medzi dve najväčšie a najvýznamnejšie knižnice na Slovensku. Čitateľské zázemie Univerzitnej knižnice tvorilo k 31.12.1993 vyše 14,5 tis. registrovaných čitateľov z radov poslucháčov a pedagógov vysokých škôl, pracovníkov vedy a kultúry, ústredných orgánov štátnej správy a národného hospodárstva a ostatnej verejnosti s celkovým počtom výpožičiek takmer 900 000.

Ústredným cieľom práce knižnice je kvalitné a komplexné poskytovanie knižnično-informačných služieb. Čitateľom je v súčasnosti k dispozícii na prezenčné štúdium 13 študovní: všeobecná, spoločenskovedná, prírodovedná, učebnicová, bibliografická, študovňa publikácií OSN a UNESCO v Stredisku UNESCO, knihovníckej literatúry, študovňa kabinetu rukopisov, starých a drobných tlačí, študovňa hudobného kabinetu, študovňa videokabinetu, študovňa mikrografického pracoviska, čítareň periodík. Knižnica zabezpečuje výpožičnú službu z vlastných fondov a fondov iných knižníc a informačných inštitúcií (vnútroštátna a medzinárodná medziknižničná výpožičná služba), cirkulačnú výpožičnú službu zahraničných periodík. Poskytuje informácie o zahraničnej literatúre v Slovenskej republike a Českej republike (v súborných katalógoch CEZL), bibliograficko-informačné a rešeršné služby, reprografické služby, prekladateľské služby, organizuje kultúrne a vzdelávacie podujatia, výstavy a výstavy, exkurzie po knižnici.

Popri svojom základnom knižnično-informačnom poslaní má Univerzitná knižnica aj širšie poslanie, ktoré plní vykonávaním niektorých ústredných funkcií v rámci knižnično-informačného systému na národnej i medzinárodnej úrovni:

- funkcia konzervačnej knižnice knižnej a periodickej produkcie z územia Slovenska na základe povinného výtlačku (1919 –),
- funkcia konzervačnej knižnice vedeckokvalifikačných prác (kandidátskych a doktorských dizertácií) obhájených v SR (1977 –),
- pracovisko pre prácu s historickými knižnými fondmi,
- pracovisko pre vydávanie stanovisk k vývozu literatúry do zahraničia (1964 –),
- Stredisko celoštátnej evidencie zahraničnej literatúry – CEZL (1966 –),
- Stredisko medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby – MMVS (1963 –),

- Stredisko medzinárodnej výmeny publikácií – (MVP) 1983 –),
- Depozitná knižnica OSN (1950 –),
- Stredisko UNESCO (1994).

Značné úsilie venuje knižnica rozvoju vedecko-výskumnej činnosti osobitne so zameraním na dejiny knižnej kultúry a zúčastňuje sa na riešení aktuálnych otázok teórie a praxe knižovníctva a príbuzných disciplín. Je členom profesijných združení SAK, SSK, IFLA, LIBER, IAML), je zastúpená v Národnej komisii pre FID v SR.

V činnosti celej knižnice môžeme sledovať nástup nových informačných technológií. Pokračuje výstavba automatizovaného informačného systému financovaného z veľkej časti americkou nadáciou Mellon Foundation v rámci projektu CASLIN (Czech and Slovak Library Information Network). Projekt zahŕňa automatizáciu štyroch hlavných knižníc bývalej ČSFR, v SR je to okrem Univerzitnej knižnice aj Slovenská národná knižnica v Martine. V tomto roku sa venuje pozornosť začatiu skúšobnej prevádzky prvých dvoch modulov automatizovaného knižnično-informačného systému ALEPH.

Univerzitná knižnica sa naďalej podieľa na tvorbe súbežnej a retrospektívnej národnej bibliografie, ako aj ďalšej bibliografickej produkcie a báz dát. Vlastné databázy tvorí: Databáza zahraničných periodík nachádzajúcich sa v slovenských a českých inštitúciách od r. 1976 – je dostupná v systéme on-line v Národnom informačnom centre v Bratislave a na počítačových disketách ako celok alebo ako tematické zostavy; Prírastky zahraničných kníh (PZK) – kooperačná informačná databáza vytváraná v spolupráci s vedeckými knižnicami SR – je dostupná v systéme on-line, na počítačových disketách, rozsah do 400 tisíc záznamov zo všetkých oblastí vedy a techniky. Knižnica spracováva informačné dopyty a rešerše z týchto zahraničných databáz: Science Citation Index with abstract 1980-1994; Arts Humanities Citation Index 1993; Social Sciences Citation Index 1992-1993; Deutsch Nationalbibliographie 1986-1994; Books in Print 1986-1994; Springer Complete Catalogue 1842-1994; ISSN Compact; BIOLOGICAL ABSTRACT 1993/94; Országos Széchényi Könyvtár Nemzeti Periodika Databázis.

Využitie všetkých uvedených informačných zdrojov a služieb UK má napomôcť a prispieť k ďalšiemu rozvoju Slovenskej vedy a kultúry.

Mgr. Peter Tausche, nám. riaditeľa,
PhDr. Ladislav Oslanec

ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA, KOŠICE

Výchova, vzdelávanie, celoživotný osobnostný rast – to sú atribúty, ktoré vracajú spoločnosti vložené finančné prostriedky až s odstupom času, bez konkrétneho vyčíslenia, ale jednoznačne s vysokým záročením. Jednou z ustanovizní, ktorá prispieva k rozvoju vedy, výroby, výchovy a kultúry, je Štátna vedecká knižnica v Košiciach. Rozsahom svojich fondov, ktoré predstavujú 3,3 mil. jednotiek, počtom čitateľov, výpožičiek, ale aj ďalšími odbornými aktivitami najmä v oblasti bibliografie a informácií, patrí medzi popredné knižnice na Slovensku.

Ťažisko jej knižničnej činnosti spočíva nielen v klasických, ale aj v nových podobách služieb. Tradičné formy absenčných výpožičiek sú vo veľkej miere dopĺňované výpožičkami prezenčnými, najmä v študoviach a čítarni, ktoré sú vybavené rozsiahlymi príručnými zbierkami. Systém študovni od roku 1993 dopĺňa nemecká študovňa Goetheho inštitútu v Mníchove, ktorá sprístupňuje rôzne druhy dokumentov z teritória SRN.

Používateľské zázemie je širokého spektra. Jeho databáza eviduje 26.000 osôb, z toho je 9.760 poslucháčov vysokých škôl. To znamená, že podstatnú časť svojich služieb poskytuje knižnica odbornej verejnosti mimo akademickej pôdy. A že ide o skutočne živý organizmus, potvrdzuje počet návštevníkov, ktorý ročne predstavuje okolo 300.000 osôb a počet výpožičiek presahuje 1 milión. Pritom časť výpožičiek smeruje mimo Košíc cestou medziknižničnej výpožičnej služby, príp. aj do zahraničia formou medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby. Sprístupňovanie literatúry v takom rozsahu umožňujú knižničné fondy, ktoré okrem kníh a periodík (z teritória Slovenska a v minulosti aj Čiech, vďaka povinnému výtlačku od roku 1947 v relatívnej úplnosti), obsahujú aj špeciálne druhy dokumentov. Niektoré z nich sú svojou kompletnosťou v rámci Slovenska pomerne vzácne, napr. normy a patentové spisy, ktoré sú súčasťou tzv. teritoriálneho strediska špeciálnych dokumentov.

Na sprístupňovanie fondu má značný vplyv aj informačná a konzultantská práca knižnice. Táto práve v súčasnosti sa pretransformováva na novú organizačnú podobu tak, aby oproti doterajšiemu využívaniu predovšetkým klasických informačných prameňov, sa jej základňa rozšírila o informácie na netradičných nosičoch, napr. o databázy iných knižníc a zahraničné odborné databázy. Priebežné rešerše z Current Contents – Social and Behavioral Sciences, umožňujú záujemcom pravidelne ziskávať najnovšie informácie o literatúre ich odborných profilov. Podobne aj databázy EI Energy and Environment Disc a GeoRef na CD-romoch sú čitateľom k

dispozícii v informačnom stredisku knižnice. V ňom sa počíta s užívateľskou stanicou akademickej siete SANET, príp. napojením na ďalšie informačné siete, podľa finančných možností knižnice.

Na informačnú činnosť úzko nadväzuje jej rešeršná, bibliografická, výskumná a publikačná práca. Okrem diel, ktoré vychádzajú z konkrétnych potrieb používateľského zázemia, ako je spracovávanie rešerši, vydávanie súpisov, zoznamov a prehľadov, prírastkov najmä špeciálnych zbierok (firemnej literatúry, audiovizuálnych dokumentov atď.), sa podieľa významnou mierou na spracovávaní slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie. Ako príklad je možné uviesť posledné bibliografické diela Dr. Potemru: "Školstvo na Slovensku v rokoch 1901-1918" (vydané v MS, Martin v r. 1992) a "Kultúrny život Slovákov na južnom Slovensku v rokoch 1938-1945" (vydané v ŠVK, Košice v r. 1993). V súčasnosti vyvíja knižnica snahu o vydanie pripraveného diela "Bibliografia novin a časopisov vychádzajúcich na Slovensku v rokoch 1945-1960" v MS, Martin.

Od minulého roka sa knižnica začala systematickejšie venovať problematike rómskeho etnika. Okrem zhromažďovania literatúry pristúpila k budovaniu databázy ROMANO, z ktorej výstupy v najbližších rokoch budú značnou pomocou odborníkom pri štúdiu a riešení otázok tejto skupiny našich spoluobčanov. Podobne pre široké využitie odbornej i laickej verejnosti je pripravovaná regionálna databáza osobností východného Slovenska RE-OS.

Podstatná zmena, v minulosti zanedbanej oblasti práce s historickými fondami, začína nadobúdať konkrétne kontúry v pripravovanej študijnej knižnici košických tlačí, ktorá bude zriadená v tomto roku v samostatnej budove a okrem študovne a pracovísk bude obsahovať aj výstavné priestory pre expozície historických kníh.

To je len niekoľko konkrétnych príkladov z bohatej škály činnosti košickej vedeckej knižnice a ďalších zámerov, ktoré dokladajú jej spätosť s potrebami slovenskej kultúry, vedy, širokej odbornej verejnosti a jej nezastupiteľné miesto v systéme slovenského knihovníctva.

Mgr. Eva Kundrátová,
riaditeľka

ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA, BANSKÁ BYSTRICA

Univerzálne budovaný knižničný fond Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici je bohatým informačným zdrojom pre najširšiu používateľskú verejnosť v regióne stredného Slovenska. Knižnica vznikla v roku 1926 pôvodne ako Mestská verejná knižnica a práve v tomto roku si pripomína ako Mestská verejná knižnica a práve v tomto roku si pripomína jubilejnú štvrtstoročnicu od udelenia štatútu vedeckej knižnice.

Mesto Banská Bystrica neoplýva knižnicami – svoju vyhranenú klientelu má Okresná knižnica a prevažne inštitucionálny charakter má knižnica Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Kvalitatívny a kvantitatívny rozmer knižničného fondu, rozsah rôznych špecializovaných služieb, reprezentatívne priestory študovni a čítární a v neposlednej miere aj rôzne kultúrne aktivity sa zaslúžili o to, že ŠVK má svoje pevné miesto v povedomí svojho používateľského okolia.

So vzrastajúcimi nárokmi používateľov sa mení aj charakter knižničných služieb. Okrem bežného požičiavania literatúry, prístupňovania fondu špecializovaných študovni a čítární, konzultačných a informačných služieb, čoraz väčší záujem odbornej verejnosti sa sústreďuje na poskytovanie databázových služieb. V deväťdesiatom roku sme začínali so sprístupňovaním dialógových služieb prostredníctvom terminálovej siete z databáz UVTEI Praha, neskôr sme prešli na výhodnejšiu formu využívania externých databáz. Od roku 1993 používame služby siete INTERNET/SANET, ktorá umožňuje rešeršovanie v databázach zahraničných knižníc. Veľký záujem je o špecializované databázy knižníc. Veľký záujem je o špecializované databázy na CD ROM. Keďže rozpočtové podmienky ŠVK neumožňujú vlastný nákup CD ROM databáz, riešime to formou niekoľkomesačného zmluvného bezplatného zapožičiavania od rôznych domácich i zahraničných distribučných firiem. Následne potom organizujeme "týždne otvorených dverí", počas ktorých umožňujeme našim používateľom bezplatne využívať informačný potenciál rôznych vednodborových databáz.

Základným a spoľahlivo fungujúcim zdrojom poskytovania bibliograficko-informačných služieb je distribuovaný súbor knižných a článkových záznamov z Automatizovaného informačného systému Slovenskej národnej bibliografie zo SNK Martin. Stabilný záujem používateľov je aj o databázu JURIX CD ROM, ktorá poskytuje údaje o platných zákonoch od roku 1945 po súčasnosť. Pripravuje sa dohoda s Uradom priemyselného vlastníctva SR o možnosti prístupňovania patentových informácií na CD ROM, pretože

ŠVK Banská Bystrica plní aj funkciu oblastného strediska noriem a patentov pre stredné Slovensko.

Zámery knižnice v oblasti poskytovania služieb a zvyšovania ich kvalitatívnej i technickej úrovne sú oveľa vyššie, než nám tvrdá finančná realita umožňuje uskutočňovať. Nevyhnutné by bolo zavedenie profesionálneho programového vybavenia vrátane aplikácie čiarového kódu, zakúpenie výkonného modemu a personálnych počítačov, aby sme nemuseli pracovať na zapožičaných zariadeniach.

Koncom roku 1994 nadobudnú služby Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici nový rozmer z hľadiska ich prístupnosti pre všetkých občanov. Ukončenie prác na realizácii projektu debarierizácie objektu ŠVK umožní bezbariérový prístup do všetkých študovní, požičovne, čítární a ostatných verejnosti určených priestorov knižnice aj pre občanov odkázaných na pohyb v invalidnom voziku, čím sa ŠVK Banská Bystrica stane jedinou komplexne debarierizovanou vedeckou knižnicou na Slovensku.

Mgr. Oľga Kaliská,
riaditeľka

ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA, PREŠOV

Štátna vedecká knižnica v Prešove je pevnou súčasťou kultúrneho zázemia centra Šariša. Jej 400-tisícový knižničný fond využívajú najmä študenti, učitelia a vedeckí pracovníci prešovských vysokých a stredných škôl, ako i ostatní občania mesta a regiónu. Knižnica okrem svojho univerzálneho charakteru sa zameriava zvlášť na pedagogiku, psychológiu, literárne vedy, výtvarné umenie, slavistiku – najmä rusinsko-ukrajinskú literatúru a regionálnu literatúru. Osobitné miesto v zbierkach knižnice má historický fond obsahujúci vzácne tlače od 16. storočia.

Základné a špeciálne služby knižnice (výpožičné, informačné, rešeršné, reprografické a niektoré ďalšie) využíva ročne vyše 4000 čitateľov, ktorí si rôznymi formami vypožičiavajú viac ako 150 tisíc zväzkov dokumentov ročne. Významnou súčasťou poskytovaných služieb je sprístupňovanie historických knižných fondov domácim a zahraničným bádateľom. V poslednom období je evidovaný nárast záujmov o túto službu najmä zo zahraničia.

Súčasnú snahu o skvalitňovanie poskytovaných služieb smerujú najmä k automatizácii všetkých knihovníckych, bibliografických a informačných procesov a činností. Nateraz pod sieťou Novell 2.2 je v prevádzke výpožičný systém, realizovaný pod databázovým systémom DATAFLEX. Program zabezpečuje výpožičky a tiež konverziu dát CDS/ISIS → DATAFLEX, čo umožňuje prevzatie údajov z databázy knižničného fondu spracovanej na oddelení doplňovania a spracovania knižničných fondov pod CDS/ISIS. Na nesieťových počítačoch je v požičovni k dispozícii čitateľom databáza knižničného fondu (od r.1991) a na CD ROM-e databáza JURIX CD.

Okrem už spomenutého spracovávania dokumentov v sieti OS Novell 3.11, sa v tomto roku začalo s retrokonverziou fondov (spätne ukladanie do počítačovej databázy).

Na oddelení bibliografie sa počítačovo spracovávajú bibliografické záznamy, rešerše, a to na formáte, ktorý umožňuje výmenu dát formou diskiet.

Ekonomické oddelenie využíva k spracovaniu ekonomickej agendy program IFOSOFT (účtovníctvo, mzdy, MTZ). V najbližšom období (jeseň 1994) sa počíta so zavedením akvizičného programu pod systémom DATAFLEX, s pripojením na akademickú sieť INTERNET (SANET) a tiež so sprístupňovaním fondov používateľom systémom on-line katalógov. V súlade s profiláciou knižnice sa plánuje vytvorenie databázy rusínskej a ukrajinskej literatúry a zakúpenie ďalších databáz na CD diskoch podľa zistených požiadaviek a v súlade s profiláciou knižnice.

Výsledkom aktívnej informačnej a dokumentačnej činnosti je súbor dokumentačných kartotiek regionálnej, rusínsko-ukrajinskej a pedagogickej literatúry, ktoré obsahujú približne 1 milión záznamov. V zmysle úpravy o koordinácii bibliografie na Slovensku plní knižnica úlohu koordinátora v oblasti slavistiky v celoslovenskom meradle.

Vedecká činnosť knižnice je orientovaná predovšetkým na dejiny knižnej kultúry a jej výsledkom je celý rad bibliografických výstupov a štúdií. V tomto smere možno osobitne spomenúť v minulom roku vydanú "Bibliografiu slavistických prác na Slovensku za roky 1919-1939", ktorá bola distribuovaná účastníkom XI. medzinárodného zjazdu slavistov v Bratislave.

Veľkým problémom knižnice boli a ostávajú priestory, v ktorých realizuje služby čitateľom. Už dnes nepostačujú a limitujú poskytovanie

ďalších služieb rovnako ako i veľký rozptyl skladov (8), z ktorých je potrebné denne rozväzať knihy pre čitateľov.

Napriek existujúcim finančným i priestorovým problémom je prvordou snahou všetkých pracovníkov, aby sa knižnica stala informačným centrom regiónu, poskytujúcim svojim používateľom služby na úrovni európskeho štandardu.

PhDr. Dušan Draganovský,
riaditeľ

ÚSTREDNÁ KNIŽNICA SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED, BRATISLAVA

Ústredná knižnica SAV (ďalej len ÚK SAV) je hlavnou vedeckou knižnicou Slovenskej akadémie vied a ústrednou knižnicou jej knižnično-informačnej siete. Plní funkciu špecializovanej informačnej inštitúcie, ktorá koordinuje a zabezpečuje prierezovú informačnú činnosť v oblasti základného výskumu SAV.

V univerzálne zameranom knižničnom fonde ÚK SAV čitateľ nájde základné diela zo všetkých vedných odborov, interdisciplinárne zameranú literatúru, bohato sú v ňom zastúpené encyklopedické a slovníkové diela a výberovo tiež beletria a vysokoškolské učebnice.

Knižnica buduje kompletnú zbierku vedeckých prác vydaných na jednotlivých ústavoch SAV a vo vydavateľstve VEDA a snaží sa tiež o úplnosť diel vydaných v Českej akadémii vied.

Knižnica je správcom historického fondu knižnice bývalého evanjelického lýcea, ktorý obsahuje okolo 90 tisíc kn.j., 2.000 kn.j. sú tlače zo 16 storočia.

To, že má Ústredná knižnica v prívlastku "SAV", budilo po mnohé roky dojem, že jej služby môžu využívať len pracovníci Slovenskej akadémie vied. Niektorí čitatelia sa dokonca domnievali, že ÚK SAV nie je verejnou knižnicou. Je pravda, že niektoré zo špecializovaných služieb poskytuje ÚK SAV aj v súčasnosti iba vedeckým pracovníkom SAV, resp. ich vo veľkej miere pri poskytovaní istých služieb zvyhodňuje a uprednostňuje, ale existuje tu celá škála služieb, i špecializovaných, ktoré poskytuje širokej verejnosti.

Čitateľom Ústrednej knižnice sa môže stať každý občan nad 15 rokov. Knižnica poskytuje všetky druhy výpožičných služieb (medzinárodnú medziknižničnú výpožičnú službu sprostredkúva iba pracovníkom SAV). Periodiká sú k dispozícii iba k prezenčnému štúdiu v časopiseckej čítárni ÚK SAV v areáli na Patrónke alebo vo všeobecnej študovni na Klemensovej ul.

Výpožičný proces je v ÚK SAV zautomatizovaný. Čitateľom je k dispozícii on-line katalóg, na ktorom si môžu prezerat' databázu "NOVINKY", "KATALÓG KNIŽNÝCH FONDOV", databázu "PERIOD", ktorá obsahuje zoznam titulov periodík odoberaných v knižnično-informačnej sieti SAV a databázu "ASEP" – publikované i nepublikované práce pracovníkov SAV. Databázy tvorené v sieti ÚK SAV sa odovzdávajú aj do LAN SAV v areáli na Patrónke, kde k nim majú prístup vedeckí pracovníci zo všetkých vedeckých ústavov SAV.

Špeciálnou službou ÚK SAV sú rešerše z citačných databáz produkovaných v Institute of scientific information (ISI).

ÚK SAV vlastní tieto citačné databázy na CD-ROM:

- Science citation index,
- Social science citation index,
- Material science citation index.

Rešerše z citačných databáz patria k tým špecializovaným službám ÚK SAV, pri ktorých sa zvyhodňujú vedeckí pracovníci SAV. Týmto sa rešerše tak citačné, ako aj tematické, vyhotovujú zadarmo. Ostatným záujemcom sa tento druh rešerší robí za úhradu.

Okrem citačných databáz ISI vlastní ÚK SAV ešte iné databázy, o ktoré je medzi používateľmi knižnice veľký záujem. Je to predovšetkým sieťová verzia Current Contents on Diskette v týchto sériách:

- Life sciences, Physical, – Chem. & Earth sciences,
- Agriculture, Biology and Environm. sciences,
Social and Behavioral Sciences, – Engin., Techn. & Appl. sc.

Online verzia bázy dát CC poskytuje pohotové, rýchle a účinné vyhľadávanie požadovaných informácií. V sieti LAN SAV sú vždy vystavené najnovšie čísla jednotlivých sérií. Zo starších čísiel vyhotovuje ÚK SAV na požiadanie rešerše.

Okrem uvedených databáz vyhotovuje ÚK SAV rešerše z databázy SIGLE, tzv. šedá literatúra, z databázy SPRINGER VERLAG, obsahujúcej

všetky vydania tohto svetoznámeho vydavateľstva a z databázy CONCISE ENGINEER.& TECHN.INDEX.

Jednou zo špecializovaných služieb ÚK SAV, určenou pracovníkom SAV a všetkým čitateľom periodika "Správy SAV", sú pravidelné informácie o prístupe do jednotlivých databáz prístupných prostredníctvom SA-NET.

Veľkému ohlasu u všetkých používateľov knižnice sa tešia pravidelné dvojmesačné výstavy najnovších prírastkov.

PhDr. Marcela Horváthová,
riaditeľka

SLOVENSKÁ TECHNICKÁ KNIŽNICA,
Centrum vedecko-technických informácií SR,
BRATISLAVA

Slovenská technická knižnica je národným technickým informačným centrom a ústrednou verejnou vedecko-technickou knižnicou Slovenskej republiky, špecializovanou na technické odbory a vybrané oblasti prírodných a spoločenských vied.

Rozsahom svojich fondov je najväčšou knižnicou technickej a prírodovedeckej literatúry na Slovensku; buduje a sprístupňuje aj fond technických noriem, patentov, firemnej literatúry, publikácií a informačných materiálov európskych integrácií.

Slovenská technická knižnica systematicky rozširuje a skvalitňuje svoje služby s využitím progresívnych informačných technológií; v záujme tohto rozvoja rozširuje a prehĺbuje svoju spoluprácu s podobnými organizáciami v tuzemsku i zahraničí a aktívne sa zúčastňuje na práci viacerých medzinárodných knižnično-informačných organizácií.

Fondy a služby Slovenskej technickej knižnice využíva k 30.6.1994 okolo 26 000 registrovaných používateľov – študentov, pedagógov, technikov z výskumných, výrobných i obchodných organizácií, podnikateľov a živnostníkov, pracovníkov decíznej sféry atď.

Služby SITK – C VTI SR

Slovenská technická knižnica

- sprístupňuje domácu a zahraničnú literatúru z vlastných fondov:
 - knižničnú (fond knižnej literatúry a viazaných časopisov predstavuje okolo 500 tis. knižničných jednotiek)
 - časopiseckú (študovňa periodík sprístupňuje vyše 1200 titulov domácej a zahraničnej periodickej literatúry)
 - špeciálnu
 - = normalizačnú (technické normy, periodiká, monografie, zborníky a i. z oblasti technickej normalizácie, metrologie a akosti)
 - = firemnú (prospekty, katalógy, cenníky, adresáre firiem, firemné periodiká)
 - = patentovú (čs. a slovenské patentové spisy a autorské osvedčenia, patentové periodiká)
 - právne predpisy
 - dokumenty Európskej únie (základné informačné materiály a publikácie z produkcie EÚ, zamerané na iniciatívy v zjednocovaní Európy, činnosť inštitúcií EÚ, vedecko - výskumný rozvoj a výskumné programy, hospodársku integráciu členských štátov EÚ a ich kooperáciu s nečlenskými štátmi)
 - kópie prekladov, zabezpečených SITK z rôznej technickej, firemnej atp. literatúry
- sprístupňuje literatúru z fondov iných knižníc formou
 - medziknižničnej výpožičnej služby z tuzemských knižníc
 - medzinárodnej medziknižničnej výpožičnej služby zo zahraničných knižníc
- poskytuje
 - poradenské a konzultačné služby o katalógoch, knižničných fondoch a službách, knižničných technológiách a programových produktoch SITK
 - referenčné služby (informácie o fondoch a službách iných knižníc a informačných inštitúcií)

- z poverenia príslušných orgánov UNESCO je výhradným distribútorom systému CDS/ISIS pre používateľov v Slovenskej republike

- plní funkciu národnej informačnej kancelárie EUREKA, ktorá zhrmažďuje a sprístupňuje informácie o pripravovaných a riešených projektoch iniciatívy EUREKA, orientovanej na oblasť priemyselného výskumu a vývoja

- poskytuje informačné a rešeršné služby

- z báz dát dialogovo dostupných v zahraničných databázových centrách NIS ČR (Praha), ECHO (Luxemburg), DIALOG (USA), Data - Star (Švajčiarsko), STN (SRN) a OCLC/First Search (USA) (prístup spolu k asi 700 bazám dát)

- z elektronických informačných zdrojov prevažne akademických a výskumných inštitúcií, dostupných prostredníctvom siete INTERNET

- z vlastnej bázy dát - elektronického katalógu knižného fondu KNI-FOND

- z báz dát na CD-ROM najmä:

- = JUSTIS/Celex a EC - Infodisk (legislatíva, oficiálne dokumenty a aktivity Európskej únie)

- = CORDIS (výskumné programy a projekty podporované Európskou úniou)

- = COMPENDEX Plus (technika, inžinierske odbory)

- = Inside Information (obsahy najžiadanejších 10.000 titulov časopisov z fondov British Library)

- = Standards Infodisk (národné a medzinárodné technické normy)

- = ESPACE Bulletin (patentový vestník Európskeho úradu)

- = ESPACE Precess (plnotextové patentové dokumenty ČSFR, ČR, SR, Maďarska, Poľska, Bulharska, Rumunska)

- = ESPACE Access (bibliografické informácie o európskych patentoch)

- = knižnice programových produktov typu shareware a public domain pre DOS/Windows platformy

- z báz dát na disketách - dve série Current Contents zamerané na prírodné vedy a techniku

- poskytuje službu Current Contents - zasielanie obsahov jednotlivých čísiel vopred dohodnutých titulov periodík, s príp. dodatočným zaslaním xerokópie vybraných statí
- vykonáva študijno-rozborové práce na dohodnuté témy (s využitím vlastných i externých knižničných fondov a informačných zdrojov)
- poskytuje prekladateľské služby - preklady odborných textov a dokumentov z rôznych jazykov do slovenčiny, príp. zo slovenčiny do iných jazykov
- vykonáva školiacu a metodickú činnosť - organizuje kurzy, semináre a školenia pre prácu s vedeckou a technickou literatúrou; zabezpečuje mimoškolské vzdelávanie knižničných a informačných pracovníkov
- vykonáva edičnú činnosť - vydáva neperiodické publikácie na podporu rozvoja knižnično-informačných aktivít a informačné periodiká (Spravodajca SITK, Signálne informácie, EURO-info)
- poskytuje reprografické služby a v rámci možností niektoré knihárske práce
- vykonáva komerčnú činnosť v oblasti domácej i zahraničnej vedeckej a odbornej literatúry a vedecko-technických informácií, v zastúpení vydavateľstva Európskej únie EUR - OP zabezpečuje v celej Slovenskej republike rozširovanie/predaj jeho knižnej produkcie, periodík a báz dát na CD-ROM.

Slovenská technická knižnica pri zabezpečovaní svojich úloh a v záujme rozvoja služieb používateľom vychádza z nevyhnutnosti:

- systematicky sledovať rozvoj knižnično-informačného sektoru v priemyselne vyspelých krajinách a vznikajúce progresívne informačné prvky a technológie; usilovať sa o ich uplatnenie v našich podmienkach, vytvárať pre to nevyhnutné predpoklady a nepretržite hľadať možnosti racionalizácie svojej práce;

- vykonávať vlastnú výskumnú a vývojovú činnosť v oblasti knižničných a informačných technológií;

- usilovať sa o zvyšovanie odbornej úrovne a celkovej pripravenosti pracovníkov knižnice na plnenie čoraz náročnejších povinností;

- aktívne prispievať k rozvoju spolupráce slovenských knižníc, najmä v rámci Slovenskej asociácie knižníc a Spolku slovenských knihovníkov;

- využívať všetky možnosti na optimálne zapojenie sa do aktivít medzinárodných knihovníckych organizácií a združení (IFLA, FID, LIBER, ELAG, IATUL, UNAL, EFLC, EAGLE, príp. iných).

Ing. Ján Kurák,
riaditeľ

SLOVENSKÁ EKONOMICKÁ KNIŽNICA, Ekonomickej univerzity, BRATISLAVA

Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity v Bratislave je verejná univerzitná vedecká knižnica špecializovaná na ekonomické vedy, hospodársku politiku, financie a obchod.

Vznikla v roku 1948 ako Ústredná knižnica Slovenskej vysokej školy obchodnej sústredeníím vzácných súborov kníh Obchodnej komory v Bratislave a v Košiciach a ďalších inštitúcií.

V súčasnosti disponuje priestorom 3752 m². V 4 špecializovaných a 3 univerzálnych študovniach má 566 študijných miest. Registruje 10 074 používateľov. V ústrednej knižnici poskytuje knižnično-informačné služby v pondelok až piatok od 8.30 do 18.00 hod.

Informačný fond tvorí 342 413 zväzkov kníh, diplomových, dizertačných a habilitačných prác, 698 titulov domácich a zahraničných novin a časopisov a rozsiahly fond sekundárnych informácií.

V lokálnej počítačovej sieti v Študovni učebnicovej literatúry (2D), v Časopiseckej študovni (3D) a vo Všeobecnej študovni (4D) v pondelok až piatok od 8.30 do 18.00 hod. sa sprístupňuje:

Báza dát KNIHY

• Obsahuje dokumentačné záznamy z analyticky spracovaných domácich a zahraničných prírastkov knižničného fondu SEK.

RETROSPEKTÍVA od roku 1992

AKTUALIZÁCIA mesačne

Báza dát **ČLÁNKY**

- Obsahuje anotované bibliografické záznamy z domácich a zahraničných odborných ekonomických časopisov prístupných v časopiseckej študovni na prezenčné štúdium.

RETROSPEKTÍVA od roku 1991

AKTUALIZÁCIA mesačne

Báza dát **DIPLOMOVÉ PRÁCE**

- Obsahuje dokumentačné záznamy o diplomových prácach obhájených na Ekonomickej univerzite v Bratislave a v Košiciach a prístupných v študovni učebnicovej literatúry na prezenčné štúdium.

RETROSPEKTÍVA od roku 1992

AKTUALIZÁCIA ročne

Na CD-ROM v Bibliograficko-informačnom oddelení (3D), v pondelok až piatok od 8.30 do 15.30 sa sprístupňuje:

Báza dát **EconLit**

- Obsahuje väčšinou anotované bibliografické informácie o článkoch z cca 300 titulov časopisov, o knihách, dizertáciách, materiáloch z konferencií a zborníkov. Bázu dát vydáva American Economic Association a produkuje Journal of Economic Literature. Báza dát je zameraná na ekonómiu, ekonomiku, financie, manažment, monetárnu teóriu, medzinárodné ekonomické vzťahy a pod.

RETROSPEKTÍVA od roku 1969

AKTUALIZÁCIA štvrt'ročne

Báza dát **HELECON**

- Na CD-ROM-e je 7 európskych a 1 juhoamerická báza dát. Bazy dát obsahujú bibliografické záznamy o literatúre z oblasti ekonómie, manažmentu, obchodu, marketingu, komunikácie a pod.

IMA/SCIMP kombinácia dvoch báz dát:

- IMA (International Management Abstracts) vytváraná Ekonomickou školou v Helsinkách a Dokumentačným a informačným centrom Čínskej akadémie spoločenských vied

- SCIMP (European Index of Management Periodicals) produkovaná EBSLG (European Business School Libraries Group)

Econis nemecká báza dát - spracovávaná Národnou ekonomickou knižnicou Inštitútu svetového hospodárstva v Kiele

Fonds Quetelet belgická báza dát - vytváraná knižnicou Ministerstva obchodu a priemyslu Belgicka

COM škandinávská báza dát - producentom je Nordic Documentation Center for Mass Communication Research

SCANP škandinávská báza dát - tvorená v spolupráci obchodných škôl severských štátov

Warwick Working Papers - producentom bázy dát je Library of the University of Warwick, Coventry

APICE juhoamerická báza dát - vytváraná v Documention Center of The Escuela de Administracion de Negocios para Graduados

RETROSPEKTÍVA od roku 1980

AKTUALIZÁCIA polročne

PhDr. Darina Krausová,
riaditeľka

SLOVENSKÁ PEDAGOGICKÁ KNIŽNICA, BRATISLAVA

Slovenská pedagogická knižnica tvorí jeden z troch úsekov Ústavu informácií a prognóz školstva, mládeže a telovýchovy (ďalej len Slovenská pedagogická knižnica, SPK). Vnútorne organizačné zmeny v rámci ústavu nenarúšajú pôsobnosť SPK ako verejnej vedeckej knižnice špecializovanej na odbory súvisiace so vzdelávaním, výchovou a školstvom s celoslovenskou pôsobnosťou. Špecializácia SPK sa premieta do všetkých oblastí činnosti od akvizície a uchovávanía dokumentov, až po knižničné a bibliograficko-informačné služby. Úsilie pracovníkov SPK je zamerané na komplexné (v relatívnej úplnosti) zabezpečovanie dokumentov z teórie, metodiky a techniky vyučovacieho a výchovnovzdelávacieho procesu, výskumné správy, učebnice pre žiakov a metodiky pre učiteľov základných a stredných škôl a vysokoškolské učebnice a skriptá pre poslucháčov pedagogických fakúlt vydané na Slovensku. Zo zahraničnej literatúry sa prioritne

doplňuje česká pedagogická literatúra a napokon prísnejší výber inej zahraničnej literatúry (encyklopédie, základné diela z pedagogiky a príbuzných vedných odborov, metodiky výučby, jazykové učebnice používané na našich školách). Napriek tomu, že SPK nie je konzervačná knižnica, pedagogická literatúra sa dlhodobo uchováva a je vždy k dispozícii na prezenčné štúdium.

Nesporným kladom výpožičných služieb SPK je okamžité vybavenie. Používateľské zázemie (pedagogickí pracovníci, výskumníci, riadiaci aparát MŠV a ostatných článkov riadenia, školstva, študenti) hodnotí služby a ústretovosť pracovníkov SPK pozitívne. Fond dokumentov, 450 titulov odobraných odborných časopisov, z toho viac ako 200 titulov zo zahraničia, poskytujú bohaté zázemie pre absenčné, prezenčné a medziknižničné výpožičné služby. Knižnica má viac ako 5 tisíc registrovaných čitateľov, ktorí si vypožičali takmer 170 tisíc dokumentov. Poznatky zverejnené v zahraničných odborných periodikách sa formou kópií obsahov a následne kópií vybraných článkov sprístupňujú záujemcom z celej republiky.

Ďalším okruhom činností SPK sú bibliograficko-informačné služby. Pribežné prípadne jednorazové rešerše podľa individuálnej požiadavky si záujemci môžu objednať, prípadne si sami potrebné údaje vyhľadať v bibliografickej študovni. V tejto špecializovanej študovni sú k dispozícii odborné i špecializované bibliografie, kartotéky a odborný pracovník, ktorý pri tvorbe rešerše pomôže. Okrem klasických prameňov informácií je k dispozícii báza údajov z pedagogiky v počítačovej podobe. Obsahuje údaje o slovenskej, českej a vybranej zahraničnej knižnej a článkovej literatúre.

Pre širší okruh slovenských, ale ja zahraničných odborníkov vydáva SPK niekoľko titulov periodických bibliografických a analyticko-syntetických informácií z pedagogiky a príbuzných vedných odborov. Sú to najmä mesačník Pedagogický bibliografický spravodajca. Vychádza v dvoch sériách A a B. Prvá séria obsahuje anotované bibliografické záznamy o knižnej a časopiseckej literatúre vydávanej na Slovensku a druhá je zameraná na zahraničnú literatúru, ďalej Referátové listy a Prehľad výskumných správ z pedagogických vied zo zahraničia. Analyticko-syntetické informácie na aktuálne témy školstva obsahujú monotematicky koncipované čísla periodika Expresná informácia, ktoré vydávame 10 razy ročne. V priebehu posledných mesiacov sa zvýšil záujem o analyticko-syntetické informácie o školstve na Slovensku i v zahraničí zo strany MŠV SR. Okrem toho SPK robí bibliograficko-informačné zabezpečenie niektorých úloh programu PIHARE, riešených v rezorte školstva.

Pre špeciálne skupiny používateľov pripravujeme odborné semináre a besedy s autormi skrípt, učebníc a ďalších odborných publikácií. Zúčastňujú sa na nich odborníci z celého Slovenska.

Napriek výraznej redukcii pracovníkov, súbežne so zabezpečením prevádzky, sa usilujeme o inováciu knižničných a bibliograficko-informačných služieb, o zavádzanie moderných technologických postupov, kooperáciu so slovenskými a zahraničnými inštitúciami i organizáciami zameranými na výchovu, vzdelávanie a školstvo. Výsledky tohto úsilia sa postupne prejavujú v skladbe knižničného fondu i v rozsahu a kvalite služieb.

Na dokreslenie stručnej charakteristiky činnosti SPK treba spomenúť aktivity vzťahujúce sa ku knižniciam na základných a stredných školách. Odborná pomoc knižniciam na jednotlivých typoch škôl sa realizuje počas celej existencie SPK. Napriek problémom s personálnym obsadením knižnice sme sa podujali koncepčne riešiť úlohy a postavenie školskej knižnice v rámci výchovnovzdelávacieho procesu a v roku 1993 sme dokončili riešenie výskumnej úlohy Model školskej knižnice ako integrálnej súčasti výchovnovzdelávacieho procesu na základnej škole. V tomto roku sa usilujeme výsledky výskumu prezentovať širšiemu okruhu knihovníckej a pedagogickej verejnosti a participovať na postupnom zavádzaní modelu školskej knižnice do praxe.

Slovenská pedagogická knižnica bola, je a pevne verím, že aj bude významným a nezastupiteľným článkom vo výchovnovzdelávacom systéme na Slovensku a svoje špecifické funkcie bude rozvíjať za plnej podpory Ministerstva školstva a vedy SR i pedagogickej verejnosti.

PhDr. Dagmar Vrablicová,
riaditeľka

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA KNIŽNICA, NITRA

Slovenská poľnohospodárska knižnica (SIPK) vznikla v r. 1946. Odvtedy prešla rozličnými štádiami rozvoja. Určité obdobie pôsobila ako univerzálna knižnica (pod názvom Štátna študijná knižnica, Štátna vedecká knižnica, Ústredná poľnohospodárska knižnica, Štátna vedecká knižnica,

Ústredná poľnohospodárska knižnica). Potreby poľnohospodárstva si vynútili jej úzku špecializáciu.

Je celoslovenským fondom poľnohospodárskej literatúry domácej a zahraničnej proveniencie. Plní funkciu špecializovanej štátnej vedeckej knižnice v Slovenskej republike a funkciu knižnice Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre.

V súčasnosti obsahuje **knižničný fond** vyše 530.000 kn.j. – kníh, novín, časopisov, vedecko-kvalifikačných prác, výskumných a diplomových prác, noriem, videokaziet, mikrofišov a pod.

SIPK začala využívať počítač už v roku 1974 pri spracovaní prírastkov zahraničných kníh (séria H). Prísun novej počítačovej techniky výrazne poznamenal linku **spracovania literatúry**. Spracovanie dokumentov v systéme mikro CDS/ISIS prešlo pod operačný systém NOVELL. Vytvorila sa lokálna počítačová sieť typu ARCnet.

Knižnica buduje rôzne databázy, pokračuje v postupnej retrospektívnej konverzii fondu.

Všetky databázy využívajú čitatelia v rutínnej praxi, slúžia na rešeršovanie, pomáhajú pri konzultáciách. Popri budovaní automatizovaného on line katalógu sa súbežne zakladá aj tradičný listkový katalóg. V staršom fonde knižnice umožňuje orientáciu "elektronický konzultant" k selekčnému jazyku MDT (medzinárodné desatinné triedenie), ktorý využíva kapacitu pamäte sálového počítača Vysokej školy poľnohospodárskej.

Komplex **výpožičných služieb** sa snaží pružne reagovať na čitateľské potreby, ich individuálne záujmy. Všetkými formami sprístupňuje a propaguje fond knižnice.

Bibliografická práca sa zameriava na tri oblasti: súbežné úplné excerptovanie slovenskej literárnej produkcie z oblasti poľnohospodárstva, na bibliografickú činnosť zameranú na VŠP a na sprístupňovanie fondu SIPK formou súpisov.

SIPK v spolupráci s Ústavom vedeckotechnických informácií pre poľnohospodárstvo v Prahe vydávala Česko-slovenskú poľnohospodársku bibliografiu. Rozpadom ČSFR táto zanikla. Od januára 1993 začala SIPK analyticky spracovávať celú slovenskú poľnohospodársku produkciu už na počítačoch. V spolupráci s Agroinštitútom v Nitre vzniká nový automatizovaný produkt – AGROBIBLIOGRAFIA, ktorý sa distribuuje v disketovej forme a aj vo forme tlačeneho výstupu.

Na počítačoch sa spracovávajú súpisy periódik, publikačná činnosť pracovníkov VŠP, vydáva sa periodikum Vybrané poľnohospodárske informácie a pod.

Rešeršná činnosť sa zameriava na vypracúvanie klasických rešerši, retrospektívne rešeršovanie z vlastných báz dát a pomocou prehrávača CD-ROM knižnica sprístupňuje 2 svetové poľnohospodárske databázy CAB a AGRICOLA.

Knižnica začala v roku 1990 (od r. 1992 na počítači) budovať **citačný register** pracovníkov poľnohospodárskeho školstva, vedy a výskumu v SR. Databáza obsahuje vyše 7000 záznamov. K dispozícii sú aj údaje z kartotéky (dosiaľ nespracované počítačom).

Zapojenie knižnice do plnenia celoslovenských úloh prebieha aj pomocou funkcie koordinátora bibliografickej činnosti pre vedné odbory poľnohospodárstvo a veterinárstvo.

Metodická práca sa orientuje výlučne podľa záujmu a požiadaviek poľnohospodárskych knižnično-informačných pracovísk v SR, zameriava sa aj na vlastné pracovisko a čiastkové knižnice. Zabezpečuje sa informačná výchova doktorantov VŠP.

Významná je činnosť **poradenská, prekladateľská a reprografická**.

Ing. Dana Petrášová,
riaditeľka

SLOVENSKÁ LESNÍCKA A DREVÁRSKA KNIŽNICA, ZVOLEN

Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene je špecializovanou lesníckou a drevárskou štátnou vedeckou knižnicou pre Slovensko a zároveň plní funkciu ústrednej knižnice – vedecko-informačného pracoviska Technickej univerzity vo Zvolene.

V jej fondoch (cca 360 000 kn.j.) sa okrem kníh, učebnicovej literatúry skript, zborníkov a odborných periódik, nachádzajú aj vedecko-kvalifikačné práce pracovníkov TU, normy, firemná literatúra, audiovizuálne dokumenty, mapy, separáty a iné druhy špeciálnej literatúry.

V informačných fondoch knižnice sa nachádzajú klasické dokumentálne kartotéky z excerpovaných domácich a zahraničných odborných periodík danej špecializácie, obsahujúce záznamy od r. 1968, ako aj najnovšie, už strojovo budované bázy dát VTEI SLDK – lesnícka, ekologická, drevárska a ekonomická. Knižnica ďalej buduje Bazu dát publikačnej činnosti TU a bazu dát Citačný index.

Všetky tieto bázy slúžia na vyhotovovanie odborných rešerší a bibliografií pre vedecko-výskumný a pedagogický proces študentov vyšších ročníkov pri ich odborných ročníkových a diplomových prácach. Výhodou budovaných báz dát je, že všetky uvádzané primárne pramene sa nachádzajú vo fondoch SLDK.

Zároveň knižnica svojim používateľom sprostredkúva aj zahraničné bázy dát v CD ROM forme a umožňuje tak oboznámiť ich s najnovšími poznatkami vo svojej špecializácii.

Okrem absenčného vypožičiavania knižničnej literatúry, svoje fondy sprístupňuje používateľom aj prezenčne. Prezenčne v študovniach knižnice sú sprístupnené domáce i zahraničné odborné periodiká, odborná literatúra, získaná z rôznych nadácií i niektoré odborné zahraničné knihy, zakúpené v obmedzených počtoch ako aj vedecko-kvalifikačné práce pracovníkov a poslucháčov TU, firemná literatúra a niektoré druhy audiovizuálnych dokumentov.

V súčasnom období sa knižnica nachádza v etape automatizovania knižnično-informačnej činnosti. Na základe analýz, robených vlastnými pracovníčkami, pracovníci ÚVT TU pripravujú softver a za daných technických možností (odvíjajúcich sa od financií) sa odskúšava automatizované spracovanie akvizície, katalogizácie i výpožičný proces. Buduje sa strojový On line katalóg SLDK.

V ďalšej etape čaká obidve pracoviská (SLDK a ÚVT) riešiť tvorbu Bazy dát VTEI v UNIX-ovskom prostredí siete LAN v knižnici (doteraz na PC v CD/ISIS).

Pracovníkov ÚVT čaká prepojiť sieť knižnice na sieť TU a tým zabezpečiť prístup k informáciám z knižnice priamo na jednotlivých pracoviskách TU.

Ing. Ľubica Ľudvigová,
riaditeľka

LUDOVÉ KNIŽNICE

OKRESNÁ KNIŽNICA, BANSKÁ BYSTRICA

Knižnice verejného typu rozvetvenou sieťou pôsobia na najširšie vrstvy obyvateľstva a v súčasnosti sú najdostupnejšími stánkami kultúry, s ktorými sa stretáva občan v meste a obci. Sú miestom, ktoré vyhľadávajú a kam chodia radi a často. Okresná knižnica v Banskej Bystrici patrí medzi najmladšie OK na Slovensku. Bola zriadená v roku 1973. V plnom rozsahu však začala pracovať až v roku 1975 po vyčlenení časti fondov, priestorov a pracovníkov ŠVK.

Knižnica začala postupne plniť svoje poslanie. Oddelenia sa stabilizovali a ich práca bola stále náročnejšia. Zvýšila sa úroveň výpožičných služieb, rozvíjala sa edičná a metodická činnosť a knižnica sa postupne dostávala do povedomia stále širšieho okruhu obyvateľov mesta.

Vznik okresnej knižnice mal dopad aj na pôsobnosť knižníc v rámci okresu, stala sa ich koordinačným a metodickým strediskom, bolo zavedené centralizované doplňovanie knižničných fondov i pravidelné odmeňovanie. Plneniu regionálnych (nadobecných) funkcií sa venuje knižnica i po delimitácii knižníc na obce v r. 1991. V rámci okresu poskytuje obecným (ľudovým) knižniciam metodickú pomoc, vydáva bibliografickú ročenku Okres B. Bystrica v tlači, robí centrálny nákup kníh pre MLK na základe dohôd s obecnými úradmi, edičnou činnosťou napomáha výmene skúseností a i.

Okresná knižnica v Banskej Bystrici v súčasnosti uspokojuje čitateľské záujmy a informačné potreby v priemere za rok 11.500 registrovaných používateľov, ktorí ročne realizujú 340.000 výpožičiek (čo je najviac za všetky roky od svojho vzniku) na 10 pracoviskách služieb. Čitatelia nájdu v regáloch slovenskú, českú a svetovú beletriu, pestrý výber náučnej a odbornej literatúry pre deti a mládež.

Okrem kníh a periodík sú k dispozícii gramoflatne, magnetofónové kazety, CD a ďalšie typy dokumentov predovšetkým na hudobnom úseku, ktorý bol sprístupnený čitateľskej verejnosti v roku 1991 a je určený predovšetkým mladým ľuďom.

Pre zrakovo postihnutých občanov sa v spolupráci s knižnicou pre nevidiacich v Levoči poskytujú služby požičiavaním zvukových kníh. Zvýšilo sa zastúpenie literatúry najmä v anglickom a nemeckom jazyku.

Prevažná časť fondu sa požičiava mimo knižnice, časť je k dispozícii v čítárňach, študovniach, či iných priestoroch knižnice. Pracovníčky poskytujú konzultačné služby pri výbere literatúry, rezervujú požadované dokumenty, zabezpečia chýbajúci titul medziknižničnou výpožičnou službou.

OK poskytuje služby v rámci dlhodobej delby pôsobnosti a používateľského zázemia so Štátnou vedeckou knižnicou (ŠVK) v Banskej Bystrici.

Napriek niektorým nepriaznivým okolnostiam (zdražovanie vstupov, nedostatok finančných prostriedkov na nákup knižničných fondov, priestorové problémy) úroveň knižničných služieb neklesá a knižnica zaznamenala opäť zvýšenie počtu čitateľov, výpožičiek a rozsahu kultúrnospoločenských podujatí.

Medzi ďalšie služby na požiadanie patrí i telefonické a písomné poskytnutie bibliografických faktografických informácií z rôznych oblastí. Spracúvajú sa výberové súpisy odbornej literatúry. V ústrednej požičovni sú zabezpečené reprografické služby.

Zvýšenou aktualizáciou knižničného fondu bola vyradená predovšetkým zastaralá (spoločensko-vedná, technická a pod.) a multiplicitná literatúra, čím sa knižničný fond dostal do reálnej podoby pre súčasnú potrebu používateľov. Vyradené staršie tituly si záujemci môžu zakúpiť za znížené ceny.

Okrem výpožičných a informačných služieb knižnica ponúka najmä materským, základným, ale i stredným školám realizáciu kolektívnych kultúrnospoločenských podujatí so zameraním na hudbu, literatúru, informačnú výchovu a iné zájmové oblasti. Práca s deťmi a mládežou patrí v rámci dlhodobej orientácie k hlavným úlohám knižnice. Viditeľný nárast podujatí (v r. 1976 24 podujatí, v r. 1993 600 podujatí) bol predovšetkým spôsobený značným záujmom škôl, ktorým sa začiatkom roka posielajú ponukové zoznamy. Tri pobočky OK sú umiestnené priamo v ZŠ. I percento detských čitateľov (58%) z ich celkového počtu hovorí, že pred rokmi nastúpená cesta má svoje dobré výsledky a potvrdzuje, že je správna.

V snahe získať informácie pre rozhodovanie v oblasti dopĺňovania knižničného fondu a orientácie služieb bol urobený a vyhodnotený anketový prieskum používateľov knižnice. Jeho jednoznačným záverom je spokojnosť so službami OK, no používatelia poukazujú aj na nedostatočný prísun novej literatúry.

Automatizácia knižničných a ekonomických činností, najmä zapojenie programu SMARTLIB (katalogizácia a i.), jeho perspektívne využitie vo

výpožičnom systéme a tvorba bibliografickej ročenky na PC (CDS/ISIS) je a bude dobrým pomocníkom pri rozvoji knižnično-informačných služieb okresnej knižnice a prispeje tak k väčšej spokojnosti používateľov.

Gita Petrová,
Okresná knižnica

MESTSKÁ KNIŽNICA, BRATISLAVA

Mestská knižnica v Bratislave patrí medzi najstaršie kultúrne inštitúcie – vznikla 1. októbra 1900. Celé desaťročie zohrávala významnú úlohu pri šírení kultúrnych hodnôt a vzdelávaní najširších vrstiev obyvateľstva.

V súčasnosti poskytuje knižničné služby verejnosti formou absenčných a prezenčných výpožičiek kníh, periodik a špeciálnych dokumentov prostredníctvom špecializovaných pracovísk: pre deti a mládež, krásnej, odbornej, cudzojazyčnej, umenovednej, hudobnej literatúry a audiovizuálnych dokumentov, špeciálnych dokumentov pre zrakovo postihnutých čitateľov, ako aj prostredníctvom študovne historických fondov a čítární periodík.

Knižničný fond predstavuje takmer 300 tisíc knižničných jednotiek a vyše 200 titulov novín a časopisov.

Knižnica má ročne zaregistrovaných vyše 16 tisíc čitateľov, ktorí realizujú vyše 600 tisíc výpožičiek (údaje za rok 1993). Čitateľský preukaz je jednotný, s ním si môže čitateľ požičať knihu či iný dokument na ktoromkoľvek pracovisku knižnice a využívať služby čítární a študovní. Všetku literatúru možno dostať na počkanie, pokiaľ nie je vypožičaná. Samozrejme, že vybavuje aj požiadavky na rezervovanú literatúru. Svojim čitateľom poskytuje aj ďalšie služby – konzultácie, BIS, MVS, odpočúvanie zvukových dokumentov, kopírovanie literatúry a viazanie diplomových prác.

Okrem základných knižničných služieb, ktoré poskytuje pre všetky vekové a sociálno-profesijné skupiny, realizuje knižnica rôzne kultúrne a spoločenské aktivity, ktoré sú zamerané na propagáciu slovenskej literatúry a kultúry, ale aj na spoznávanie inonárodných kultúr. Má široký okruh spolupracovníkov, s ktorými realizuje literárne vernisáže (najmä s vydavateľstvami) za účasti autorov, ďalej stretnutia s autormi Klubu literatúry faktu, Femíny klubu slovenských prozaičiek a ďalšími spisovateľskými osobnosťami. Úspešne spolupracuje so Spoločnosťou Dante Alighieri a

niektorými veľvyslanectvami a ich kultúrnymi inštitútmi. V spolupráci so školami pre deti a mládež najmä hodiny informatickej prípravy a koncerty žiakov umeleckých škôl. V klube Mateja Hrebendu realizuje besedy pre zrakovo postihnutých čitateľov.

Výstavnícke aktivity realizuje v galérii Artotéka, ktorá je súčasťou hudobného a umenovedného pracoviska a v letnej čítárni Čeryený rak. V letnej čítárni sú v jarných mesiacoch výstavy skalničiek, bonsajov a kaktusov a počas leta väčších umeleckých diel – sochy, keramika, sklo a drevo. V galérii Artotéka zase maľba, grafika, fotografia a úžitkové umenie.

Mestská knižnica plní aj úlohy metodickéj činnosti pre ľudové knižnice v Bratislave.

Svojou všestrannou činnosťou sa Mestská knižnica zaradila medzi inštitúcie, ktoré sú dôstojným stánkom kultúry v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave.

Emília Moncoľová

VEREJNÁ KNIŽNICA JÁNA BOCATIA, KOŠICE

Začiatky Verejnej knižnice Jána Bocatia v Košiciach siahajú do 17. storočia, do obdobia Košickej univerzity a akadémie. Pre širokú verejnosť poskytuje služby od roku 1924, v tomto roku si teda pripomína 70-ročné jubileum.

Takmer pol miliónový fond knižnice má univerzálny charakter. Využívajú ho čitatelia v centrálnej budove a na 22 pobočkách v jednotlivých častiach mesta. Prácu so špeciálnym fondom rozvíja hudobné a cudzojazyčné oddelenie, pracovisko pre slabozrakých a nevidiacich.

Dobré výsledky práce dosahuje knižnica v oblasti regionálnej bibliografie. V koordinovanej spolupráci okresných a vedeckých knižníc v Košiciach a Prešove už 20 rokov vychádzajú bibliografické ročenky okres Košice – mesto a Košice – vidiek.

Je metodicko-poradenským centrom pre verejné knižnice bývalého Vsl. kraja a okresu Košice – vidiek. Jednou s foriem metodickéj pomoci je aj časopis Knižovník, ktorý vydáva už 15 rokov.

V roku 1991 sa začalo s modernizáciou knižničných služieb prostredníctvom výpočtovej techniky. Akvizícia, spracovanie fondov a výpožičné služby využívajú program LIBRIS. Výpožičná činnosť sa realizuje na základe čiarového kódu, čo podstatne urýchlilo proces vypožičiavania a vracania kníh. Automatizácia prispela tiež k skvalitneniu a rozšíreniu bibliograficko-informačných služieb. Program BIBLIS umožňuje spracovanie a využívanie regionálnych informácií, oblasť právnych informácií sprostredkúva automatizovaný systém JURIX.

Svojimi kultúrno-spoločenskými aktivitami sa knižnica zaradila medzi významné kultúrne inštitúcie mesta. Do povedomia obyvateľov sa zapísali celodenné programy pod názvom Jarný deň s knižnicou, Letný deň s knižnicou a Vianoce s knižnicou. V rámci nich pripravujeme pestrú škálu podujatí pre rôzne vekové kategórie. Veľký ohlas u návštevníkov malo písanie románu na pokračovanie, vydanie básnickej zbierky v rekordnom čase z pera milovníkov poézie. Každý kto doniesol do 12.00 hod. do knižnice svoju báseň, ešte v ten istý deň si slávnostne prevzal básnickú zbierku.

Knižnica sa stala bázou pre rozvíjanie kultúrnych aktivít rôznych klubov, organizácií a inštitúcií.

Už tri roky tu pôsobí Fotoklub Nova, ktorý pripravuje pravidelné výstavy našich i zahraničných fotografov, Klub výtvarníkov, ktorého cieľom je rozvíjať výtvarné práce. Klub mladých autorov cibíri literárne talenty a motivuje publikačné aktivity mladých ľudí z Košíc a okolia.

Pri knižnici pôsobí Francúzsky dom, ktorého cieľom je prispievať k poznaniu francúzskej kultúry a literatúry. Obdobný zámer má aj spolupráca so Slovensko-rakúskou spoločnosťou pri šírení informácií o rakúskej kultúre a literatúre.

Spoločensko-kultúrne a vzdelávacie aktivity knižnice už dávno prekročili hranice Slovenska. V spolupráci so Župnou knižnicou v Miškolci sa už niekoľko rokov organizujú letné čitateľské tábory pre deti slovenského pôvodu z Maďarska. Cieľom týchto podujatí je zdokonaľovať jazykové znalosti detí zo slovenského jazyka a prehĺbovať vzťah k pôvodnej vlasti ich predkov prostredníctvom spoznávania slovenskej literatúry, kultúry a histórie regiónu.

Verejná knižnica v Košiciach, ktorú navštevuje ročne 22 000 zapísaných čitateľov, nesie meno po humanistickom básnikovi, diplomatovi, knihovníkovi a košickom richtárovi, ktorý sa narodil pred 445 rokmi.

PhDr. Klára Kernerová,
riaditeľka

OKRESNÁ KNIŽNICA, POPRAD

Okresná knižnica v Poprade vznikla z bývalej verejnej mestskej knižnice 1. júla 1952. Odvtedy sa niekoľkokrát sťahovala. V súčasnosti sídli vo vyhovujúcich priestoroch, kam sa nasťahovala už v roku 1977.

Služby verejnosti poskytuje na týchto pracoviskách:

- oddelenie náučnej literatúry,
- oddelenie beletrie,
- oddelenie pre deti,
- oddelenie umenia.

V okrajových častiach mesta pracujú 3 pobočky s univerzálnym fondom knižných a periodických publikácií.

Oddelenie náučnej literatúry:

Je najväčším pracoviskom okresnej knižnice. Tvorí ho požičovňa, všeobecná študovňa, študovňa regionálnej literatúry a libresso. Pracovisko disponuje fondom skriptovej literatúry, keďže v Poprade sídli detašované stredisko Ekonomickej univerzity Mateja Bela z Banskej Bystrice.

Oddelenie náučnej literatúry požičiava dokumenty absenčne a prezenčne; rezervuje dokumenty na základe požiadaviek čitateľov; poskytuje konzultačnú službu a pomoc pri výbere vhodnej literatúry; pripravuje dokumenty na žiadanú tému; sprostredkúva na študijné účely literatúru z iných knižníc (ak ju nemá vo svojom fonde) prostredníctvom MVS; poskytuje reprografické služby, ARI formou bibliografických letákov pre podnikateľov (z oblasti ekonomiky, práva, účtovníctva, podnikania, managementu); pripravuje a organizuje kultúrne podujatia pre mládež a dospelých (hodiny informatickej výchovy pre stredoškóľakov, "Chvilky s" – venované literárnej tvorbe a umeniu vôbec a pod.).

Oddelenie pre deti a oddelenie beletrie:

Nachádzajú sa v spoločných priestoroch. Súčasťou oddelenia pre deti je čítareň. Oddelenie beletrie spolupracuje s Ústrednou knižnicou pre nevi-

diacich Mateja Hrebendu so sídlom v Levoči a formou cirkulačných fondov sprístupňuje zvukové knihy nevidiacim a slabozrakým obyvateľom. Obidve oddelenia požičiavajú dokumenty absenčne a prezenčne, rezervujú žiadané dokumenty na základe požiadaviek čitateľov, poskytujú konzultačnú službu a pomoc pri výbere vhodnej literatúry, pripravujú a realizujú kultúrne podujatia pre deti a dospelých (hodiny informatickej výchovy; hovorené bibliografie, prostredníctvom ktorých sa propaguje tvorba jednotlivých autorov i na určité témy; súťaž Čarovná skrinka, ktorá sa uskutočňuje aj v spolupráci s regionálnymi novinami Poprad a mesačne sa vyhodnocuje; slávnostné zápisy prvkov do knižnice; besedy o knihách a so spisovateľmi, či inými zaujímavými ľuďmi; čitateľské letné tábory pre deti; cyklus podujatí k environmentálnej výchove a pod.).

Oddelenie umenia:

Je špecializovaným pracoviskom okresnej knižnice. Jeho činnosť sa zameriava na zhromažďovanie a sprístupňovanie dokumentov hudobného, dramatického a výtvarného umenia. Knižničný fond tvoria knihy, časopisy, hudobniny, reprodukcie a špeciálne dokumenty. Oddelenie umenia požičiava dokumenty absenčne a prezenčne, poskytuje služby pri vyhľadávaní a výbere literatúry, rezervuje literatúru na základe požiadaviek čitateľov, poskytuje služby pri vyhľadávaní a výbere literatúry, rezervuje literatúru na základe požiadaviek čitateľov, poskytuje faktografické informácie z oblasti umenia, zabezpečuje individuálne a kolektívne počúvanie nahrávok z vlastného fondu, pripravuje a realizuje kultúrne podujatia pre svojich čitateľov. Súčasťou oddelenia je aj jazyková študovňa.

V roku 1993 zaznamenala Okresná knižnica v Poprade z hľadiska činnosti ÚKIS tieto výsledky:

zaregistrovaní čitatelia:	6 361,
výpožičky spolu:	234 899,
návštevnosť pracovísk:	82 610.

Mgr. Monika Ilenčíková,
ÚKIS

OKRESNÁ KNIŽNICA, PRIEVIDZA

Priznávam, že úloha napísať článok na 1-2 stránky o knižnici ma postavila pred dilemu - písať o problémoch, ktoré majú vo všetkých knižniciach spoločného menovateľa a tým sú peniaze, rad rôznych úsporných opatrení v maximálne napätom rozpočte a nedostatočné, ba takmer žiadne spoločenské uznanie, alebo písať o dobrých výsledkoch, ktoré sme aj napriek týmto problémom dosiahli. Pretože my, knihovníci, sme národ zocelení nepriazňami osudu všetkých spoločenských formácií, nebudeme vešať hlavu ani teraz. Máme pred sebou svoje, nebojím sa povedať, vznešené ciele a pre ich splnenie urobíme všetko, čo je v našich silách.

Okresná knižnica v Prievidzi poskytuje svoje služby čitateľom v jednej ústrednej požičovni a v siedmich pobočkách rôznych lokalít mesta. Priestory ústrednej požičovne sú v dnešnej dobe oproti pôvodnému projektu štvornásobne predimenzované v počte návštevníkov, výpožičiek i knižničného fondu. Tieto priestory sú majetkom Okresnej knižnice, ostatné pobočky pracujú v prenajatých priestoroch za vysoký nájom a prevádzkové náklady. V prelomových rokoch 1989/1990 sme nakrátko zaznamenali pokles záujmu o knižničné služby. Dnes však musíme pracovať s plným nasadením, aby sme zvládli záujem našich čitateľov. Žiaľ, spomínaný nedostatok finančných prostriedkov, ktorý ovplyvňuje aj nákup knižničných fondov, nám neumožňuje plne pokryť požiadavky čitateľov na konkrétne dokumenty. A tak rastie počet nevybavených požiadaviek najmä v radoch čitateľov - študentov troch detašovaných fakúlt vysokých škôl, ktoré sídlia v Prievidzi. V porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka sme napríklad do konca júla 1994 zaznamenali nárast výpožičiek o 6 948 a čitateľov o 512. Celkovo sme v roku 1993 zaregistrovali 11 956 čitateľov, ktorí si vypožičali 363 730 kn. dokumentov. Na jedného pracovníka v službách pripadá 26 943 výpožičiek a 885,63 čitateľov. Pracovníčky v službách vybavili 2 003 tematických požiadaviek a zodpovedali 15 901 faktografických informácií. Uvedené čísla dávajú predstavu o kvantite odvedenej práce. Management knižnice však vsadil na odbornosť pracovného kolektívu a začal riešiť niektoré náročné projekty, s cieľom rozšíriť a skvalitniť knižnično-informačné služby. Je to predovšetkým program elektronizácie knižničných činností s využitím automatizovaného integrovaného systému SMARTLIB a projekt "Okresná knižnica - informačné centrum regiónu". Úlohy oboch programov sú mimoriadne náročné, preto sme im prispôbili aj systém vnútroknižničného odborného vzdelávania pracovníkov. Žiaľ, počítače ani moderné informačné technológie si za dobrú snahu kúpiť ne-

môžeme. Informačné požiadavky čitateľov a používateľov knižničných služieb však majú stúpajúcu tendenciu v počte i náročnosti ...

Dobré výsledky dosahuje knižnica v oblasti kultúrno-spoločeských podujatí, ktoré sú veľmi účinným propagačným nástrojom. Vysoko hodnotené (napr. v regionálnej tlači, školami a pod.) sú najmä podujatia pre zdravotne znevýhodnené deti a podujatia pre základné a stredné školy. Záujem veľa razy prevyšuje naše možnosti. Veď napríklad na podujatí "Aj oni patria k nám", ktoré bolo venované zdravotne znevýhodneným deťom, sa zúčastnilo cca 200 detí z celého mesta. Vďaka peknému počasiu sa podujatie zložené z viacerých aktivít mohlo uskutočniť v priestoroch knižnice i v jej okolí. Stále otvorená však ostáva otázka bezbariérového vstupu do knižnice, a tak tety knihovníčky vynášajú "vozičkárov" na vlastných rukách. Vysoko efektívne boli besedy stredoškolákov s našimi literátmi – Jánom Tužinským, Pavlom Števčekom, Danielom Hevierom, Antonom Balážom, Pavlom Dvořákom. Hovoriť by sme mohli o mnohých problémoch i ďalších aktivitách knižnice, ako sú nadobecné úlohy, akvizícia a spracovanie fondov, antikvariát, práca so zrakovo postihnutými čitateľmi v novozriaďovanej pobočke zvukovej knihy atď. Plne podporujeme mienku Správnej rady SAK – rezignovať nebudeme, pretože sme presvedčení o nezastupiteľnom mieste knižnic v procese vzdelávania a zvyšovania duchovnej kultúry národa.

Mgr. Margita Chovanová,
riaditeľka

OKRESNÁ KNIŽNICA, TRENČÍN

Okresná knižnica v Trenčíne je regionálna knižnica univerzálneho typu. Je ústrednou knižnicou v územnom obvode okresu Trenčín a zároveň plní funkciu mestskej knižnice. Spolupráca s ostatnými knižnicami je založená na princípe koordinácie a kooperačných vzťahoch. Je koordinácnym strediskom pre metodickú, bibliografickú a edičnú činnosť v západoslovenskom regióne, je ústredím pre medziknižničné výpožičné a informačné služby a pre ďalšie vzdelávanie pracovníkov knižnic vo svojom územnom obvode. Funkciu základného článku národnej kultúry plní svojimi zbierkami, používateľským zázemím a informačným potenciálom. Knižnica vytvára, spracúva a sprístupňuje svoj knižničný a informačný

fond všetkým používateľom bez ohľadu na ich politickú, národnostnú, náboženskú a rasovú príslušnosť v zmysle Listiny základných práv a slobôd.

Knižničný fond tvoria v prevažnej miere knihy, periodiká, mapy, hudobniny, audiálne a audiovizuálne dokumenty. Knižnica buduje v súlade so svojím poslaním regionálny fond, v ktorom sú zastúpené dokumenty v rozsiahlej typologickej škále. V roku 1993 mala knižnica 251.465 kn.j. Registrovaných čitateľov mala 14.694, čo predstavuje z počtu obyvateľov mesta viac ako 25%. Jej výpožičné, bibliograficko-informačné, rešeršné, adresné informačné služby a ostatné špeciálne služby využilo 699.854 návštevníkov. Knižnica sa stala centrom pre poskytovanie najmä právnických a ekonomických informácií. Okrem základných výpožičných oddelení pre dospelých i detských čitateľov poskytuje okresná knižnica a jej štyri pobočky svoje služby používateľom v študovniach, čítárňach, videopožičovniach, v hudobnom oddelení a taktiež doplnkové služby v knihárskej dielni a vyhotovovanie xerokópií.

Knižnica venuje sústavnú pozornosť rozvoju automatizácie knižnično-informačných procesov. V súčasnosti využíva dva knihovnícke programové systémy—CDS/ISIS pre oblasť regionálnej bibliografie a SMARTLIB, v sieťovej verzii, pre oblasť akvizície, katalogizácie, výpožičného procesu a informácií.

Knižnica organizuje kultúrno-spoločenské a vzdelávacie podujatia pre širokú verejnosť, všetky kategórie používateľov, so zvláštnym zameraním na znevýhodnené skupiny obyvateľov, i pre knižničných pracovníkov. Podujatiami pre verejnosť chce knižnica nielen pomáhať pri zvyšovaní vzdelanostnej úrovne obyvateľstva, humanitného a demokratického citenia a estetického vnímania, ale i vytvárať o sebe a svojej opodstatnenosti žiadúci obraz v spoločnosti.

Edičná činnosť je zameraná na vydávanie dokumentačných a metodických materiálov a rôznych typov bibliografií. Knižnica vydáva každoročne prehľady o činnosti ľudových a ostatných špecializovaných knižníc, metodický časopis pre ľudové knižnice *Knihovník* a súbežnú regionálnu bibliografiu rozpisového i súpisového radu Okres Trenčín v tlači – Články z novín a časopisov a Néperiodické dokumenty.

V budúcnosti sa knižnica zameria na skvalitnenie svojich knižničných a informačných služieb v záujme uspokojenia všetkých potrieb a požiadaviek svojich súčasných i potenciálnych používateľov.

Mgr. Lýdia Brezová

OKRESNÁ KNIŽNICA ĽUDOVÍTA ŠTÚRA, ZVOLEN

Okresná knižnica Ľudovíta Štúra vo Zvolene je verejnou, univerzálnou knižnicou. Je ústrednou knižnicou pre ostatné knižnice v územnom obvode okresu Zvolen, zároveň plní funkciu mestskej knižnice vo Zvolene. Koordinuje činnosť okresných knižníc v Banskej Bystrici, Čadci, Dolnom Kubíne, Kremnici, Liptovskom Mikuláši, Lučenci, Martine, Považskej Bystrici, Prievídzii, Rimavskej Sobote, Veľkom Krtíši a Žiline.

Knižnično-informačné služby poskytuje takmer 10 000 registrovaným používateľom (23 % čitateľov z počtu obyvateľov). Počet realizovaných výpožičiek sa pohybuje do 450 000 knižničných jednotiek. Okrem základných služieb (absenčné a prezenčné výpožičky, MVS, informačné služby) používatelia majú možnosť požiadať aj o služby bibliografické, rešeršné, občianske informácie, ... S cieľom rozšíriť formy knižničných služieb, OK v rámci doplnkových aktivít vykonáva nasledovné druhy činností:

- požičiavanie videokaziet,
- dopĺňovanie KF mestským a obecným knižniciam okresu Zvolen,
- antikvariát,
- reprografické služby.

Medzi prvoradá úlohy v súčasnom období patrí pokračovanie automatizovania knižnično-informačných procesov OK, riešiť technické dobudovanie v rámci užívateľských programov - LIBRIS, CDS/ISIS a MULTIEKO.

Vďaka výhodnej lokalite centrálnej budovy OK, jej priestorovým možnosťami sa podarilo na základe kolegiálnej dohody kultúrnych inštitúcií pôsobiacich na pôde mesta Zvolen (KaSS, RKS, VM, tiež TU) realizovať veľké množstvo kvalitných podujatí pre širokú verejnosť zvolenského regiónu. Okrem spisovateľov, ilustrátorov a iných osobností (Glocko, Hevier, Z.Solvajsová, M.Čeretková-Gáľlová, L. Ťažký, P.Hudík, E.Farkašová, M. Kasarda, J.Beňo, M. Lechan, ... vyd. Osveta, vyd. HEVI-BUVIK), ktorí besedovali s čitateľmi OK, nemožno nespomenúť podujatia nadregionálneho významu: Štúrov Zvolen (VIII. ročník celoslovenskej súťaže v rétorike a žurnalistike), Literárny Zvolen, medzinárodné filozofické sympóziá – Kierkegaardove dni, Konrád Lorenz-Iniciatívy záchranu nádeje pre život. Hľadanie človeka: spomienkové semináre, ktorými sa pripomínajú regionálne osobnosti: Bálint Balassi (440. výročie narodenia a 400. výročie úmrtia slovenského rodáka), ...

K významným aktivitám patria podujatia pre znevýhodnených a starších spoluobčanov (kultúrne programy, návštevy Domova dôchodcov, Liečebného rehabilitačného ústavu v Kováčovej, MŠ pre slabozraké deti, osobitné školy, ...). S veľkým ohlasom medzi obyvateľmi Zvolena sa stretli podujatia, ako napr.: Zábavné dopoludnie pre deti a rodičov s humanitnou spoločnosťou TERCIER, výtvarná súťaž moja najkrajšia kniha. Deň otvorených dverí pri príležitosti MDD, charitatívne podujatie pre deti z Detského domova v Hriňovej, ...).

V súlade už s citovanou Zriaďovacou listinou č. MK 869/1994 plní Okresná knižnica Ľudovíta Štúra i nadobecné funkcie, pôsobí ako bibliografické, metodické a vzdelávacie stredisko.

Aj keď na základe uvedeného pracovníci OK by mohli mať pocit uspokojenia z dosiahnutých výsledkov, nie je tomu tak: rôznymi formami, hľadaním širokých možností, využívaním bohatých skúseností, prieskumovou, publikačnou činnosťou oslovujú ďalších a ďalších potencionálnych čitateľov, analyzujú ich záujem a možnosti jeho realizácie.

To nie je proces krátkodobý a samoučelný, kolektív pracovníkov Okresnej knižnice Ľudovíta Štúra vo Zvolene vie, aký cieľ je za touto snahou: *napĺňať hlavné poslanie kultúrnej organizácie a rozširovať služby širokej čitateľskej verejnosti.*

Mgr. Katarína Ďurovcová,
riaditeľka

OKRESNÁ KNIŽNICA, ŽILINA

Okresná knižnica v Žiline si v roku 1994 pripomína sedemdesiat rokov poskytovania knižničných služieb verejnosti. Za sedem desaťročí sa mesto Žilina rozrástlo z 12 tisícového mestečka na viac ako 85 tisícové okresné sídlo, mesto rôznorodého priemyslu, široko rozvinutej bankovej a podnikateľskej sféry, s bohatou školskou a kultúrnou bázou.

Z knižničky so 730 knihami, 250 čitateľmi a 5 000 výpožičkami sa stala knižnicou s vyše 300 tisícovým knižničným fondom, zahrňujúcim aj moderné médiá, s viac ako 200 titulmi periodickej tlače, so 6 tisícovou čitateľskou základňou a vyše 750 tisícami výpožičiek. Na dobrej odbornej úrovni je bibliograficko-informačná, metodická a edičná činnosť. Počtom

výpožičiek, čitateľov a rozsahom knižničných fondov sa Okresná knižnica v Žiline zaraďuje na 2. miesto v rámci okresných knižníc Slovenska.

Počas svojej existencie sa knižnica tak, ako iné inštitúcie a vlastne celá spoločnosť neubránila určitým tlakom na obsah a formy svojej práce, ale v každom prípade môžeme konštatovať, že na prvom mieste vždy bol čitateľ, povzbudzovanie a uspokojovanie jeho kultúrnych, vzdelávacích a informačných potrieb, približovanie služieb občanom. Dokladom tejto snahy, ale zároveň aj dokladom nedostatočného záujmu o rozvoj tejto inštitúcie vytvorením lepších materiálnych podmienok je skutočnosť, že Okresná knižnica v Žiline má síce druhý najvyšší počet pobočiek na Slovensku – 18, ale zároveň nemá centrálnu budovu ani žiadne vlastné prevádzkové priestory.

Napríck všetkým problémom a obmedzeniam, ktoré v súčasnosti pri-náša pre sféru kultúry transformujúca sa ekonomika, chceme tento veľký handicap odstrániť a vytvoriť pre svoju prácu, ale predovšetkým pre občanov Žiliny primerané a prítiažlivé prostredie vo vlastnej centrálnej budove s bohatým knižničným fondom a kvalitnejšími službami. Získaním budovy a samozrejme patričnou ekonomickou podporou štátu by sa mnohé ambície a nové trendy v knižnično-informačnej činnosti našej inštitúcie riešili rýchlejšie a komplexnejšie.

Aj keď sme realisti, veríme, že sa tento sen stane skutočnosťou a my sa budeme môcť venovať už len skvalitňovaniu a rozširovaniu našich služieb verejnosti.

PhDr. Mária Balkóciová,
riaditeľka

VOJENSKÉ KNIŽNICE

VOJENSKÉ OSVETOVÉ KNIŽNICE

Zameranie činnosti vojenských osvetových knižníc (ďalej iba vojenských knižníc) je všeobecne dané požiadavkami na rozvoj kultúrneho procesu v armáde. Odráža však aj vonkajšie vplyvy, ktoré na armádu pôsobia a determinujú ju.

Uplynulé obdobie prinieslo rad udalostí, ktoré mali vplyv aj na prácu vojenských knižníc. Zmeny po 17. novembri 1989 znamenali okrem iného aj to, že niektoré problémy týchto knižníc boli bez ťažkostí vyriešené ihneď. Mali za následok zaradenie dovtedy zakázanej alebo náboženskej li-

teratúry do knižničných fondov, zrušenie často formálne organizovaného čitateľského odznaku atď.

V minulosti bola značne zanedbávaná pravidelná obsahová previerka knižničných fondov, a to najmä v knižniciach, kde túto funkciu vykonávali málo skúsení knihovníci, vojaci v základnej službe. Napriek tomu, že na nákup boli vynakladané niekde aj nemalé finančné prostriedky, neodrážalo sa to primerane na kvalite obsahu knižničných fondov. Subjektívny prístup pri výbere a nákupe literatúry, či už individuálnym spôsobom, alebo centralizovaným dopĺňovaním organizovaným ústredným metodickým pracoviskom z Prahy, sa prejavoval v rôznych nedostatkoch. K nim napríklad patrilo nízke zastúpenie slovenskej literatúry vo fondoch, nadmerná multiplicita najmä politických titulov, nevhodné zastúpenie jednotlivých druhov literatúry v štruktúre knižničných fondov. Bolo veľa dobrej vôle, i usilovných pracovníkov, ale nebolo možnosti presadiť oprávnené požiadavky. A tak sa stávalo, že dobré návrhy sa rozplývali a trieštili, niekedy i osobnými spormi, ktoré väčšinou s knihovníctvom nemali nič spoločného. Bolo mnoho politiky, ale nie vždy politiky knihovníckej.

Pracovníci knižníc uvítali, keď príchodom politických zmien v našej spoločnosti nastal kvalitatívny posun v chápaní problematiky aktualizácie knižničných fondov. Tým mohli urobiť tak v minulosti obávaný, jednorazový odpis väčšieho množstva najmä politických titulov, ale aj kníh nezodpovedajúcich zameraniu knižnice a nevyhovujúcich profilu čitateľov. Táto práca na aktualizáciu a racionalizáciu fondov bola zavŕšená vo všetkých našich vojenských knižniciach v roku 1990.

Novo boli koncipované základné úlohy práce s knihou a čitateľom, odstránený akcent na politickú funkciu vojenských knižníc. Základnou úlohou je vzbudzovať záujem o čítanie krásnej literatúry a usilovať o všestranné uspokojovanie všetkých čitateľských záujmov. Zdôrazňuje sa, aby vojenské knižnice plnili svoju funkciu zhromažďovania, uchovávanía a sprostredkovania kultúrnych hodnôt a informácií, a tým sa výrazne podieľali na vytváraní základných podmienok k vzdelávaniu a výchove príslušníkov armády v duchu humanizmu a demokracie. Tým je zvýraznený akcent na to, aby vojenské knižnice účinnejšie prispievali ku kultivácii a všestrannému rozvoju osobnosti príslušníkov armády. Je preto žiadúce podnecovať čitateľov – používateľov vojenských knižníc k pravidelnému čítaniu hodnotnej literatúry a uspokojovať čo najširší okruh čitateľov.

Možnosť realizácie tejto úlohy však ovplyvnila najmä reštriktívna politika vtedajších vládnych orgánov, čo postihlo aj armádu a vojenské knižnice. Tak ako ostatné knižnice, aj my sme sa dostali do paradoxnej situácie, akéhosi "začarovaného" kruhu: na jednej strane široká ponuka kniž-

ných titulov a na druhej strane liberalizácia cien a k tomu nedostatok finančných prostriedkov. To sa prejavilo najmä v menších útvarových knižniciach tým, že nenakupovali knižné novinky buď vôbec, alebo iba minimálne. Jedným zdrojom aspoň čiastočného dopĺňovania fondov sa tak stalo ústredné dopĺňovanie, ktoré od 1. marca 1992 bolo realizované podľa teritoriálneho umiestnenia útvarov a zariadení. Prakticky to znamenalo, že vojenské knižnice na území SR dostávali zásielky kníh výhradne v slovenskom jazyku a na území ČR zase v českom jazyku. Ohlasy na túto zmenu, ako aj na zasielané tituly boli prevažne pozitívne.

Ešte v rámci spoločnej armády ČSFR sa začala rozsiahla reorganizácia a redislokácia časti jej útvarov, jednotiek a zariadení z Čiech na Slovensko. Tento proces okrem iného priniesol aj zánik niektorých tabuľkových funkcií profesionálnych knihovníčok i knižníc, ale najmä vznik knižníc v redislokovaných posádkach. Zásluhou zodpovedného prístupu veliteľov spolu s funkcionármi kultúry a sociálneho riadenia nedošlo k znehodnoteniu knižničných fondov rušených útvarov. Fondy boli operatívne premiestnené do útvarov, kde vznikali nové knižnice.

Napriek uvedeným zložitostiam celospoločenského a vnútroarmádneho vývoja vojenské knižnice dokázali opodstatnenosť svojej existencie, potrebnosť a nezastupiteľnosť knižničnej práce. K takýmto knižniciam patria najmä tie, kde pôsobia profesionálne knihovníčky, ktoré sú často zaradované do nižších platových tried. Na druhej strane však nemôžeme byť úplne spokojní s úrovňou a výsledkami práce tých knižníc, kde pôsobia niektorí knihovníci z radov vojakov v základnej službe.

Príčinou toho je najmä vyššia vyťaženosť týchto vojakov služobnou činnosťou mimo knižnice v dôsledku relatívne nižších počtov v útvaroch a zariadeniach, spomínané zníženie finančných limitov na nákup nových knižných titulov, novín a časopisov, ale aj nedostatok priestorov, náterových hmôt a inventáru na vnútorné vybavenie knižníc. Vzhľadom na vtedajšie teritoriálne dopĺňovanie útvarov a zariadení väčšina vojakov využívala dobu voľna na návštevu rodín. To malo za následok zníženie počtu čitateľov – používateľov našich knižníc. Spolu s tým toto zníženie ovplyvnilo tiež početnejšie sledovanie videoprogramov v útvaroch v dôsledku pomerne širokej ponuky sledokaziet civilných i vojenských požičovní a videostredísk, ako aj donedávna narastajúci počet magnetoskopov a videorozvodov.

Rozdelenie ČSFR na dva suverénne štáty znamenalo tiež rozdelenie federálnej armády, siete vojenských osvetových knižničných pôsobiacich v nej a presun kompetencií na orgány novovzniknutej Armády Slovenskej republiky. Hlavnou úlohou v súčasnosti je dosiahnuť, aby vytvorená sieť knižníc čo najúčelnejšie fungovala, optimálne slúžila vojakom všetkých kategórií,

občianskym zamestnancom vojenskej správy, ich rodinným príslušníkom, prípadne i ďalším používateľom (civilnej verejnosti, organizáciám). Základným poslaním týchto knižníc je zhromažďovanie, spracovávanie, uchovávanie a sprístupňovanie knižničných fondov tak, aby uspokojovali právo slobodného prístupu ku kultúrnym hodnotám a informáciám v nich obsiahnutým, v súlade s Listinou základných práv a slobôd a Ústavou Slovenskej republiky. V oblasti výchovy musí byť výraznejší ich podiel na rozvoji a skvalitňovaní vlasteneckej výchovy, formovaní národného povedomia, duchovného života, rozvoji estetického vedomia a kultúrnych aktivít.

Pri poskytovaní služieb chceme nielen využívať vlastné informačné zdroje, ale spolupracovať aj s ďalšími knižnično-informačnými inštitúciami v Armáde Slovenskej republiky i v iných rezortoch. Preto bol rozvinutý širší kontakt s Maticou slovenskou, Slovenskou národnou knižnicou i Národným osvetovým centrom, ktorých zástupcovia boli delegovaní do Knižničnej rady vytvorenej dňa 17. februára 1993 pri Kultúrno-metodickom stredisku Veliteľstva Armády Slovenskej republiky v Trenčíne. Zároveň bola nadviazaná aj spolupráca so Spolkom slovenských knihovníkov a Slovenskou asociáciou knižníc. Chceme sa účinne zapojiť do ich štruktúr a byť v nich prínosom.

V súčasnosti je pred nami najmä úloha vytvoriť podmienky k založeniu Vojenskej ústrednej knižnice v Trenčíne v súlade s novou koncepciou kultúry Armády SR, spracovať na nové podmienky knihovnícky predpis a vyriešiť všetky problémy s ním súvisiace. To znamená dosiahnuť, aby knižničné fondy neboli chápané ako materiál, ale aby boli prevedené do kategórie hmotných prostriedkov charakteru pomôcok a informácií. Budeme sa tiež usilovať uviesť evidenciu, revíziu a problematiku hmotnej zodpovednosti za knižničné fondy do súladu s praxou civilného knihovníctva.

pplk. PhDr. Milan Čisár,
Kultúrno-metodické stredisko
Veliteľstva Armády SR,
Trenčín

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC

Zborník BIBLIOTÉKA '94

V Y D A V A T E L: Slovenská asociácia knižníc

Sekretariát, Gondova 2, 818 01 Bratislava

Predseda: Ing. Ján Kurák

Podpredseda: PhDr. Emil Vontorčík

Hlavný redaktor: Ing. Jozef Hajdušek

Redakčná rada: PhDr. Ludmila Čelková, PhDr. Marta Čomajová,
Mgr. Oľga Kaliská, PhDr. Darina Krausová,
Mgr. Eva Kunderátová, PhDr. Ladislav Oslanec,
Ing. Anastázia Zajacová

Miesto a rok vydania: Bratislava 1994

Náklad: 250 výtlačkov

Tlač: Univerzitná knižnica v Bratislave

Periodicita: ročná

Pre internú potrebu SAK